EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Základní ekonomické aspekty podnikání, ekonomické vztahy

Podnikání v elektrotechnice (KET/PELT), Přednáška č. 7

FAKULTA ELEKTROTECHNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI

KET

Přednášky

Přednášky

1) Úvod do podnikání
2) Současné trendy vývoje v elektrotechnice z pohledu podnikání
3) Podnikání v elektrotechnice podle živnostenského zákona
4) Podnikání v elektrotechnice podle zákona o obchodních korporacích
5) Daňová soustava České republiky
6) Tvorba podnikatelského plánu
7) **Základní ekonomické aspekty podnikání, ekonomické vztahy**
8) Majetková a kapitálová struktura podniku
9) Náklady a výnosy podniku
10) Marketingové strategie
11) Manažerské techniky
12) Strategie, cíle a plánování podniku
13) Zajištění a řízení zdrojů pro podnikatelskou činnost

Základní ekonomické aspekty podnikání

Úvod do podnikání

Po této přednášce budete umět:

- odlišit ekonomii a ekonomiku
- charakterizovat pojem statek, služba, produkt a zboží
- charakterizovat trh
- do jakých otázek jsou koncertovány ekonomické problémy
- popsat využívané finanční ukazatele

Klíčová slova:

- ekonomie, ekonomika, statek, služba, produkt, zboží, trh, ekonomické problémy, finanční ukazatel

Základní ekonomické pojmy

Základní pojmy

Ekonomie

- je teoretickou vědní disciplínou
- *předmětem zkoumání ekonomie je způsob, jakým lidé se svými neomezenými potřebami používají omezené zdroje k výrobě statků a služeb*
- jak následně tyto statky a služby rozdělují pro současnou i budoucí spotřebu mezi jednotlivé osoby ve společnosti a jakou úlohu při tom hraje směna (trh)

Použitá literatura: [1]

Základní pojmy

Použitá literatura: [1]

Ekonomika

- ekonomika je praktickou aplikací ekonomie
- pojem ekonomika se často využívá v souvislosti s některou ze speciálních ekonomických věd (např. ekonomika průmyslu, obchodu, zemědělství, sociální ekonomika atd.) nebo jako synonymum pro národní hospodářství
- **mikroekonomie** – název pochází z řeckého slova mikros (malý), zkoumá dílčí část ekonomiky, zabývá se: - chováním dílčích ekonomických subjektů (jednotlivců, domácností a firem, kupujících a prodávajících, pracovníků a zaměstnavatelů
- **makroekonomie** – název pochází z řeckého makros (velký), zkoumá fungování ekonomiky jako celku, zabývá se souhrnnými ekonomickými jevy (např. problematikou ekonomického rozvoje země, nezaměstnaností, inflací hospodářskou politikou státu atd.).

Základní ekonomické pojmy

Statek

- je každá užitečná věc, která slouží k uspokojování lidských potřeb
- statky lze dělit na statky volné a statky ekonomické
  - **statky volné** jsou volně dostupné v přírodě, obvykle i v takovém množství, které převyšuje potřebu, jsou použitelné při spotřebě bez další úpravy (voda, vzduch), jsou žádané, nejsou vzácné, protože jsou relativně neomezené
  - **statky ekonomické** (výrobky) jsou výsledkem výroby, mají povahu hmotných statků (chléb, boty, dům, auto), nebo nehmotných statků (PC program, znalost cizího jazyka atd.) a jsou charakteristické svojí vzácností

Použitá literatura: [1]

Základní ekonomické pojmy

Služba

- služba je každá užitečná lidská činnost, která uspokojuje lidské potřeby (doprava, výuka, léčení, služby obchodu, bank, poskytování ubytování a stravování atd.)
- ekonomické statky a služby si lidé kupují ze svých příjmů
- část statků a služeb získávají relativně zadarmo - jde o tzv. veřejné statky a služby (výrobky a služby na ochranu zdraví, pořádku a ekologie, tj. armáda, policie, veřejné osvětlení, dálnice, atd.)
- veřejné statky a služby poskytuje stát a prostředky na jejich úhradu získává převážně z daní od daňových poplatníků

Použitá literatura: [1]

Základní ekonomické pojmy

Výroba

- je zdrojem uspokojování potřeb a základem existence lidské společnosti
- výroba je lidská činnost spojená s přeměnou přírodních zdrojů ve statky a služby
- předpokladem výroby ekonomických statků a poskytování služeb jsou vklady výrobních faktorů, které nazýváme vstupy
- výsledkem výroby jsou různé statky a služby

Použitá literatura: [1, 2]

Základní ekonomické pojmy

Výroba

- vstupy do výroby jsou představovány různými kombinacemi výrobních faktorů
- rozlišujeme tři základní výrobní faktory:
  - práce - primární výrobní faktory
  - půda (z přírody a zatím neprošly procesem výroby)
  - kapitál - sekundární výrobní faktor (je výsledkem předchozí výroby)

Použitá literatura: [1, 2]

Základní ekonomické pojmy

Práce

- představuje cílevědomou lidskou činnost (vynakládání fyzických a duševních sil člověka)
- množství práce je ovlivněno počtem lidí schopných a ochotných pracovat, intenzitou práce a délkou pracovní doby
- množství a kvalita práce je také ovlivněna kvalifikací a strukturou zaměstnanců, včetně jejich motivací k výkonu, celkovou kulturní úrovní v dané zemi, vybaveností práce výrobními nástroji, způsobem komunikace …

Použitá literatura: [1, 2]

Základní ekonomické pojmy

Půda

- je produktem přírody, ale není volným statkem, protože její množství je omezené!
- používá se zejména v zemědělství a ve stavebnictví
- zvláštností půdy je především její omezenost a rozdílná kvalita (úrodnost), rozdílná poloha i přístupnost …

Použitá literatura: [1, 2]

Základní ekonomické pojmy

Kapitál

- kapitál je sekundárním výrobním faktorem, určeným především pro další použití při výrobě jiných statků
- jde o „výstupy“, které se stávají „vstupy“ do další výroby
- může mít podobu hmotnou (např. stroje, zařízení, dopravní prostředky), nehmotnou (např. technologie, tj. nápad, myšlenka, pracovní postup atd.), finanční (např. peněžní prostředky)
- akumulace kapitálu je proces postupného hromadění kapitálu
- míra hromadění závisí na ochotě a schopnostech ekonomických subjektů vzdát se části běžné spotřeby ve prospěch spotřeby budoucí

Použitá literatura: [1, 2]

Základní ekonomické problémy

- každá ekonomika musí při výrobě statků a služeb řešit základní ekonomické problémy
- tyto ekonomické problémy jsou koncentrovány do tří otázek:
  - **CO**, tj. jaké statky se budou vyrábět a v jakém množství? Je výhodnější vyrobit velké množství levných výrobků či menší množství vysoce kvalitních výrobků?
  - **JAK** budou statky vyráběny? O tom, kdo je má vyrábět, v jaké kvalitě a jakou technologií rozhoduje konkurence na straně nabídky (firmy)
  - **PRO KOHO** se budou statky vyrábět? Jak má být to, co je v zemi vyrobeno, rozděleno mezi její jednotlivé členy, to určují důchody (příjmy) z výrobních faktorů (mzdy, renty, zisky nebo úroky)

Použitá literatura: [1, 2]

Trh a typy

Trh a typy trhů

- analýza trhů je závislá na typech trhů, které lze rozlišovat podle řady kritérií:
- **územní hledisko:**
  - trh místní (oblastní, regionální) – sem patří například krajové potraviny, které vycházejí z místních tradic nebo přírodních zdrojů (moravská vína, karlovarské oplatky …)
  - trh národní – trh v rámci státu, vzniká splynutím místních trhů
  - trh světový (globální) – důsledek mezinárodní dělby práce a specializace národních ekonomik, výsledkem je mezinárodní obchod

Použitá literatura: [1]

Trh a typy trhů

- **množství a druh směňovaného zboží:**
  - trh dílčí – trh jednoho druhu zboží (trh automobilů, trh mléka, sportovních bot)
  - trh agregátní – trh veškerého zboží (trh jako celek)
- **předmět směny (tj. koupě a prodeje):**
  - trh výrobních faktorů – práce, půdy, kapitálu
  - trh peněz – finanční trh (trh kapitálu)
  - trh produktů – výrobků a služeb

Použitá literatura: [1]

Tržní subjekty

- na trh vstupují různé ekonomické subjekty s různými cíli
- z hlediska ekonomické teorie rozlišujeme čtyři základní subjekty trhu:
  - domácnosti
  - podniky (firmy)
  - stát (vláda)
  - zahraničí

Použitá literatura: [1, 3]

Tržní subjekty

Domácnosti

- domácnosti jsou tvořeny lidmi
- cílem jejich účasti na trhu je uspokojení svých potřeb
- domácnosti na trhu vystupují jako:
  - **kupující** - spotřebitelé (na trhu produktů kupují výrobky a služby), souhrn jejich rozhodnutí o koupích vytváří poptávku po zboží a službě
  - **prodávající** – domácnosti jsou vlastníky výrobních faktorů (pracovní síly, půdy, kapitálu), které na trhu výrobních faktorů prodávají firmám – na tomto trhu tak tvoří nabídku výrobních faktorů, za pronájem výrobních faktorů získávají peněžní příjmy (důchody) ve formě mzdy

Použitá literatura: [1, 3]

Tržní subjekty

Podniky

- podniky (firmy, výrobci) jsou subjekty vyrábějící za účelem prodeje
- cílem podniků je maximalizovat zisk
- na trhu vystupují současně jako:
  - **kupující** – využívají služeb výrobních faktorů (na trhu výrobních faktorů nakupují práci, půdu, kapitál) k výrobě statků a služeb, v tomto postavení vytvářejí firmy poptávku po výrobních faktorech (poptávku po práci, půdě, kapitálu)
  - **prodávající** – na trhu produktů prodávají své výrobky a služby, získávají za ně tržby, za které nakupují výrobní faktory za účelem opakování výroby
- souhrn ekonomických statků a služeb, které nabízejí, tvoří hmotný objem nabídky zboží

Použitá literatura: [1, 3]

Tržní subjekty

Stát

- stát (vláda) zahrnuje centrální instituce a centrální banku
- stát vstupuje na trh s cílem ovlivnit vývoj ekonomiky, modifikovat působení trhu (odstranit některé jeho negativní dopady na ekonomiku a jeho pozitivní vliv naopak stimulovat)
- regulace trhu se uskutečňuje prostřednictvím:
  - ovlivňování rozpočtových příjmů a výdajů (fiskální politika)
  - ovlivňování množství peněz v oběhu (měnová politika)
  - usměrňování dovozů, vývozů a měnových kurzů (vnější obchodní a vnější měnová politika)
  - regulace cen zboží a výrobních faktorů (důchodová politika)

Použitá literatura: [1, 3]

Tržní subjekty

Zahraničí

- zahraničí tvoří zahraniční domácnosti, podniky a vlády, vystupují jako:
  - kupující – odběratelé domácích výrobků a služeb (export - vývoz)
  - prodávající – dodavatelé zahraničních výrobků a služeb (import - dovoz)
- většinou se sleduje saldo zahraničního obchodu, tj. export mínus import (čistý export)

Použitá literatura: [1, 3]

Makroekonomické veličiny

Makroekonomické veličiny

- k hlavním makroekonomickým veličinám v tržní ekonomice, které hodnotí národní hospodářství jako celek, patří:
  - produkt
  - zaměstnanost
  - cenová hladina
  - vnější ekonomická pozice

Makroekonomické veličiny

Produkt

- hrubý produkt představuje hodnotu finálních statků a služeb vyrobenou v určité zemi za určité období (většinou jeden rok)
- z hlediska původu svého vzniku má hrubý produkt podobu hrubého domácího produktu a hrubého národního produktu:
  - **hrubý domácí produkt (HDP**) – hodnota finálních statků a služeb vyrobená v určité zemi za rok výrobními faktory umístěnými v dané zemi bez ohledu na to, kdo je vlastní
  - **hrubý národní produkt (HNP)** – hodnota finálních statků a služeb vyrobená za rok všemi výrobními faktory, jejichž vlastníky jsou občané dané země (bez ohledu na to, kde byla tato hodnota vytvořena, tedy doma i v zahraničí)

Použitá literatura: [1]

Makroekonomické veličiny

Zaměstnanost

- k vytvoření makroekonomického produktu je zapotřebí určitého množství výrobních faktorů (práce, půdy, kapitálu)
- zvláštní pozornost je věnována práci
- s určitým objemem produktu (a jeho změnou) je totiž spojena konkrétní úroveň zaměstnanosti (resp. její změna)
- definice: *„podíl zaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu, přičemž za zaměstnané jsou považováni lidé, kteří vykonávají jakoukoli placenou práci, a rovněž ti, kteří právě nepracují z důvodu nemoci, stávky nebo dovolené“*

Použitá literatura: [1]

Makroekonomické veličiny

Cenová hladina

- vytvořený produkt, tj. jednotlivé výrobky a služby, má svou peněžní hodnotu (vyjádřenou cenami)
- tyto ceny se neustále mění (zpravidla se zvyšují, výjimečně snižují), přitom každá z nich většinou rozdílným tempem
- pro zhodnocení celkového cenového vývoje není možné vyjádřit vývoj všech těchto jednotlivých cen
- namísto toho vystupuje další makroekonomická veličina - všeobecná (celková) cenová hladina v podobě různých cenových indexů (nejznámější je index spotřebitelských cen)
- ty vyjadřují prostřednictvím speciálních statistických metod všeobecný vývoj cen statků

Použitá literatura: [1]

Makroekonomické veličiny

Vnější ekonomická pozice

- vnější ekonomická pozice vyjadřuje pozici dané národní ekonomiky vůči zahraničí
- ta bývá vyjadřována rozmanitě, obecně však souvisí s vývojem platební bilance dané země
- ta zjednodušeně vyjadřuje mezinárodní obchod s výrobky a službami a mezinárodní pohyb kapitálu (pohledávek a závazků)
- přebytky nebo schodky platební bilance mají závažné dopady do vnitřní ekonomické situace

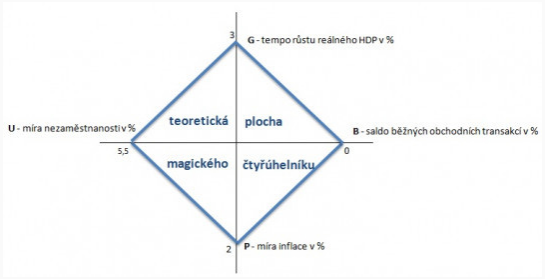
Použitá literatura: [1]

Magický čtyřúhelník

- čtveřici hlavních makroekonomických ukazatelů lze zakreslit do grafu tak, že jejich spojnice vytvářejí čtyřúhelník, tzv. „**magický čtyřúhelník**“
- ukazatelé vystihují komplexně hospodářskou rovnováhu země
- hodnocení čtyřúhelníku je závislé na jeho ploše
- čím větší je plocha, tím je makroekonomická situace sledované země příznivější
- přívlastek „magický“ vyjadřuje, že se zpravidla nedaří splnit všechny cíle současně
- dosažení jednoho z cílů bývá obvykle doprovázeno zhoršením stavu v jiných oblastech hospodářství

Použitá literatura: [1]

Magický čtyřúhelník

Finanční ukazatele

Finanční ukazatele

Finančních ukazatelů, které by měly sledovat malé a střední firmy

- pravidelně prováděná finanční analýza podniku je základním nástrojem pro sledování, jak se firmě po finanční stránce daří
- v rámci finanční analýzy by měla být sledována celá řada finančních ukazatelů, které ukazují na finanční zdraví podniku a mimo jiné jsou i klíčovým podkladem pro optimální rozhodování
- některé navíc zajímají banku i naše případné věřitele
- finančních ukazatelů je velké množství
- je důležité si uvědomit , že u některých ukazatelů je obtížné přesně určit, co je ještě hodnota pro firemní finance zdravá, a co již nikoliv

Použitá literatura: [4]

Finanční ukazatele

Hrubé ziskové rozpětí

- pomocí tohoto ukazatele můžeme sledovat, jak velký podíl z každé utržené koruny, připadá na náš zisk a jaký naopak na přímé náklady na prodané zboží
- postup výpočtu: **od tržeb odečteme přímé náklady a vše vydělíme tržbou**
- výsledek se uvádí v procentech
- například 50% hrubé ziskové rozpětí pak znamená, že z každé utržené koruny za své zboží jde polovina na přímé náklady a polovina do výdělků

- **výpočet:**
- hrubé ziskové rozpětí = (tržby – přímé náklady na prodané zboží) / tržby * 100 %

Použitá literatura: [4]

Finanční ukazatele

Zisková marže

- zisková marže ukazuje, kolik vyděláme z každé koruny po odečtení všech nákladů (například režijních či provozních)
- je-li naše zisková marže 30 %, znamená to, že z každé koruny fakticky získáme 30 haléřů, zatímco 70 haléřů jde na náklady
- pro většinu podniků pak platí, že by měly usilovat o ziskovou marži nad 25 %

- **výpočet:**
- zisková marže = (tržby – náklady) / tržby * 100 %

Použitá literatura: [4]

Finanční ukazatele

Pohotová likvidita

- pomocí tohoto ukazatele zjišťujeme zhodnocení, jak je podnik schopen dostát krátkodobým finančním závazkům
- ukazuje, kolik korun má firma v aktivech ve srovnání s tím, kolik korun má v závazcích
- postup výpočtu: **od současných aktiv odečteme zásoby a výsledek vydělíme současnými závazky**
- optimálně by nám mělo vyjít číslo nad 1, pokud méně, znamená to, že v dané době nejsme schopni splatit všechny své závazky

- **výpočet:**
- pohotová likvidita = (současná aktiva – zásoby) / současné závazky

Použitá literatura: [4]

Finanční ukazatele

Rentabilita (ROI)

- rentabilita nebo také ROI (Return on Investment) ukazuje, jak úspěšná byla naše investice
- **je to jeden ze základních ukazatelů pro měření návratnosti a efektivnosti investic**
- velmi často se používá například pro hodnocení marketingových kampaní
- uvádí se v procentech, a čím vyšší dané procento je, tím pro nás lépe
- postup výpočtu: **od zisku z investice odečteme náklady na danou investici, a toto číslo následně podělíme opět náklady na investici**
- **výpočet:**
- ROI = (zisk z investice – náklady na investici) / náklady na investici * 100 %

Použitá literatura: [4]

Finanční ukazatele

Míra zadluženosti

- patří mezi ukazatele solventnosti a důležitá je zejména ve vztahu k věřitelům a bankám
- banky se podle něj mohou rozhodovat, zda firmě poskytnou úvěr, věřitelé zase jeho vývojem v čase mohou sledovat rizika pro své nároky
- postup výpočtu: vydělením cizích zdrojů vlastním kapitálem
- vyjadřuje se v procentech a optimálně by neměla být menší než 50 %

- **výpočet:**
- míra zadluženosti = cizí zdroje / vlastní kapitál * 100 %

Použitá literatura: [4]

Závěr

Závěr

- ekonomie je teoretickou vědní disciplínou, ekonomika je praktickou aplikací ekonomie
- mikroekonomie zkoumá dílčí segment ekonomiky, makroekonomie zkoumá fungování ekonomiky jako celku
- statek (užitečná věc), služba (užitečná lidská činnost) slouží k uspokojení lidských potřeb
- základní ekonomické problémy, které musí společnost řešit, jsou formulovány do tří otázek: CO? (co a kolik vyrábět), JAK? (jaké zdroje a jaké technologie při výrobě použít), PRO KOHO? (jak rozdělit to, co bylo vyrobeno)
- trh je místo, na kterém dochází ke vzájemné směně zboží mezi ekonomickými subjekty
- mezi finanční ukazatele patří např.: hrubé ziskové rozpětí, zisková marže, pohotová likvidita, rentabilita (ROI), míra zadluženosti

Kontrolní otázky

Kontrolní otázky

1) Vysvětlete pojem ekonomie a ekonomika.
2) Definujte pojem služba, produkt a zboží.
3) Charakterizujte trh a popište typy trhů.
4) Do jakých otázek jsou koncentrovány ekonomické problémy?
5) Popište nejvyužívanější finanční ukazatele.
6) Co nám udává rentabilita ROI (Return on Investment)?

Děkuji za pozornost.

Máte nějaké otázky??

Ing. Tomáš Řeřicha, Ph.D.,
trericha@fel.zcu.cz

Použitá literatura

[1] Šimková Eva: Základy ekonomie, studijní opora, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové 2019
[2] Duda Danuta, Gajdová Karin: Veřejné služby, distanční studijní text, Slezská univerzita, Karviná 2020
[3] Hladký Jan, Leitmanová Ivana: Mikroekonomie I., Jihočeská univerzita, České Budějovice, České Budějovice 1997, ISBN 80-7040-201-6
[4] https://www.kurzy.cz/zpravy/487869-5-financnich-ukazatelu-ktere-by-mely-sledovat-male-a-stredni-firmy/
5 finančních ukazatelů, které by měly sledovat malé a střední firmy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
Vzniklo za podpory projektu Západočeské univerzity v Plzni
ESF II
(reg. č. CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_056/0013239)
FAKULTA ELEKTROTECHNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI
KET